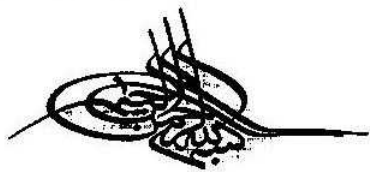

۱ ۴۴۸ ۴۵۳

مراجه در بانکداری کنونی مزایا، موانع و راهکارها

مؤلف:

حمیدرضا تاجیک

(مدیرین بانک و دانشگاه)

انتشارات آزادپین

۱۳۹۵

- سرشناسه : تاجیک، حمیدرضا، ۱۳۵۵ -
 عنوان و نام پدیدآور : مزایا، رابعه در بانکداری کنونی مزایا، موانع و راهکارها/مؤلف حمیدرضا تاجیک.
 مشخصات نشر : تهران، آزادیپما، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۱۳۹ ص
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۲۶-۱۴-۷
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : بهره (فقه) (Interest Islamic law)
 موضوع : بانک و بانکداری (فقه) / Banking law (Islamic law)
 موضوع : بانک و بانکداری -- ایران / Banks and banking -- Iran
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ م ۶/ت ۶۲م ۱۹۰ BP
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۷۲
 شماره کتاب‌شناسی ملی : ۴۴۳۸۱۷۳

مزایا، رابعه در بانکداری کنونی

مزایا، رابعه و راهکارها

مؤلف: حمیدرضا تاجیک

طراحی بند: کشاورز

صفحه آرا: شهلا شمس‌کیا

ناشر: آزادیپما / شماره: ۱۰۰ چاپ اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه / قیمت: ۱۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۲۶-۰۶-۲

آدرس:

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان: روانمهر

بن‌بست دولتشاهی، پلاک ۶، کد پستی: ۱۳۱۴۶۱۳۹۴۱

تلفن: ۶۶۹۶۱۲۵۹ - ۰۹۱۲ ۲۷۲ ۶۹۸۰

ایمیل: azadpeyma.pub@gmail.com

فهرست مطالب

۱۱	.....	مقدمه:
۱۵	.....	فصل اول - شناخت مراجعه
۱۷	.....	۱-۱. تعاریف و مفاهیم
۱۷	.....	۱-۱-۱. بانکداری اسلامی
۱۷	.....	۱-۲. بانکداری بدون ربا
۱۷	.....	۱-۳. بانکداری سنتی (ربوی)
۱۷	.....	۱-۴. ربا
۱۸	.....	۱-۵. ربح
۱۸	.....	۱-۶. سود
۱۸	.....	۱-۷. بهره
۱۸	.....	۱-۸. بیع
۱۹	.....	۱-۹. مرابحه
۱۹	.....	۱-۹-۱. مرابحه در لفت
۱۹	.....	۱-۹-۲. مرابحه در اصطلاح
۲۰	.....	۲-۱. انواع و اقسام بیع از لحاظ خبر دادن از بهای پرداختی مبیع توسط بایع و عدم آن
۲۰	.....	۱-۲-۱. بیع مساومه
۲۰	.....	۲-۲-۱. بیع تولیت
۲۰	.....	۳-۲-۱. بیع مواضعه
۲۱	.....	۴-۲-۱. بیع مرابحه
۲۱	.....	۳-۱. تقسیم‌بندی عقد بیع از لحاظ کاربرد در عملیات بانکی
۲۱	.....	۱-۳-۱. بیع نسبه
۲۱	.....	۲-۳-۱. بیع سلف
۲۲	.....	۳-۳-۱. بیع دین (خرید دین)

- ۳۳-۳-۱. بیع صرف..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۵. بیع مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۴. مشروعیت مرابحه در روایات و آرای فقهای اسلامی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۱. جواز و مشروعیت مرابحه در روایات..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۲. جواز و مشروعیت مرابحه در آرای فقهای غیر معاصر..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۳. جواز و مشروعیت مرابحه در آرای فقهای معاصر..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۵. شروط صحت عقد مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۱. شرایط عمومی صحت عقد بیع و مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۵. شرایط و احکام اختصاصی صحت عقد مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۳. مسائلی چند در خصوص نحوه اجرای مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶. بررسی تاریخی مرابحه در ایران و سایر کشورهای..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۱. بررسی عقد مرابحه در ایران..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۲. گسترش نقش بانکداری اسلامی و مرابحه در کشورهای اسلامی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۳. پیشینه و نقش نظام مالی اسلامی و مرابحه در کشورهای غیر اسلامی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۳-۱. واژگان مشابه در کشورهای غربی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۳-۲. تاریخچه و نفوذ صنعت بانکداری اسلامی و مرابحه در غرب..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۳-۷. شیوه‌های اجرای مرابحه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۱. مرابحه عادی و سفارشی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۲. مرابحه نقدی و نسیه..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۳. مرابحه اصالتی و وکالتی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۴. مرابحه با سود درصدی و سود مبلغی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۲. فصل دوم - تحلیل مدل عملیاتی نظام بانکداری..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۱.۱. ربا در اسلام و سایر ادیان..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۱.۲. انواع ربا در اسلام بر مبنای آیات و احادیث..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۱.۱-۱. ربا در معامله..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۱.۲-۱. ربا در قرض..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۲-۱. فلسفه حرمت ربا و آثار مخرب آن..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۳-۱. مفهوم و مصادیق ربا در سایر ادیان..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۳-۱.۱. مفهوم ربا در سایر ادیان..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۳-۲. مصادیق ربا در کشورهای غربی..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۲-۲. مقایسه ربا و بهره در عملیات بانکی و دیدگاه فقها و مراجع تقلید..... ۳۳
- ۳۳-۳-۱.۶-۷-۲-۱. تفاوت ربا و بهره بانکی..... ۳۳

- ۲-۲-۲. دیدگاه فقها و مراجع تقلید راجع به سود بانکها ۴۷
- ۳-۲. فلسفه قرض در بانکداری بدون ربا ۴۸
- ۴-۲. مراحل حذف ربا از سیستم بانکی ۴۸
- ۵-۲. تقسیم‌بندی نظام بانکداری از نقطه نظر مبنای شیوه‌های عملیاتی و نحوه نظارت بر بانکها ۴۹
- ۱-۵-۲. شیوه‌های عملیاتی نظام بانک داری اسلامی ۵۰
- ۱-۱-۵-۲. مدل عملیاتی نظام بانکداری بدون ربا جمهوری اسلامی ایران ۵۰
- ۲-۱-۵-۲. مدل عملیاتی بانک داری در سایر کشورهای اسلامی ۵۱
- ۲-۵-۲. مدل عملیاتی ربوی (سنتی) ۵۲
- ۳-۵-۲. نحوه ترتیب بر عملیات بانکی در ایران و مقایسه با سایر کشورهای اسلامی و غیر اسلامی ۵۲
- ۶-۲. مبانی اساسی بانکداری اسلامی و عقود و قراردادهای رایج در شبکه بانکی ایران ۵۳
- ۱-۶-۲. پایه‌های اصلی بانکداری اسلامی ۵۴
- ۲-۶-۲. عقود و قراردادهای نظام بانکداری اسلامی ۵۵
- ۱-۲-۶-۲. قرض‌الحسنه ۵۶
- ۲-۲-۶-۲. مشارکت ۵۶
- ۳-۲-۶-۲. مضاربه ۵۷
- ۴-۲-۶-۲. فروش اقساطی (مواد-ماشین-کامیون-موتور-الای بادوام-خودرو) ۵۷
- ۵-۲-۶-۲. سلف یا سلم ۵۸
- ۶-۲-۶-۲. اجاره به شرط تملیک ۵۹
- ۷-۲-۶-۲. مزارعه ۵۹
- ۸-۲-۶-۲. مسابقات ۶۰
- ۹-۲-۶-۲. جهاله ۶۰
- ۱۰-۲-۶-۲. استصناع ۶۱
- ۱۱-۲-۶-۲. خرید دین ۶۱
- ۷-۲. فعالیت‌های متعارف (قانونی) بانکها در بانکداری بدون ربا و مقایسه آن‌ها با بانکداری بدون ربا (سنتی) ۶۲
- ۱-۷-۲. تجهیز منابع در بانکداری بدون ربا ۶۳
- ۱-۱-۷-۲. سپرده قرض‌الحسنه جاری ۶۳
- ۲-۱-۷-۲. سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز ۶۳
- ۳-۱-۷-۲. سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ۶۴
- ۲-۷-۲. تخصیص منابع در بانک داری بدون ربا ۶۵
- ۱-۲-۷-۲. ارائه تسهیلات بر پایه عقد قرض‌الحسنه ۶۵
- ۲-۲-۷-۲. ارائه تسهیلات بر پایه عقود مبادله‌ای ۶۶
- ۳-۲-۷-۲. ارائه تسهیلات بر پایه عقود مشارکتی ۶۶
- ۴-۲-۷-۲. تخصیص منابع در جهت سرمایه‌گذاری‌های مستقیم ۶۷

- ۶۷-۲-۳. مدل تجهیز و تخصیص منابع در بانک داری سنتی (ربوی).....
- ۶۷-۲-۳-۱. تجهیز منابع در بانکداری سنتی.....
- ۶۸-۲-۳-۲. تخصیص منابع در بانکداری سنتی.....
- ۶۸-۲-۳-۴. سایر خدمات بانکی.....
- ۷۰-۲-۳-۱. صدور ضمانت‌نامه بانکی.....
- ۷۱-۲-۳-۲. گشایش اعتبارات اسنادی (lc).....
- ۷۲-۲-۸. فعالیت‌های غیرمتعارف (غیرقانونی) بانک‌ها در بانکداری بدون ربا.....
- ۷۳-۲-۱. شاه‌داری و شرکت داری.....
- ۷۴-۲-۱. مزایده اموال و املاک و مازاد توسط خود بانک.....
- ۷۵-۲-۳-۳. افزایش سرمایه و وام‌دهی.....
- ۷۵-۲-۳-۴. تسهیلات مشروط بر سپرده‌گذاری.....
- ۷۶-۲-۳-۵. قراردادهای یک‌سویه و ناعادلانه بانکی.....
- ۷۷-۲-۳-۶. سایر فعالیت‌های غیر متعارف (غیرقانونی).....
- ۷۸-۲-۹. الگوهای عملیاتی بانکداری اسلامی.....
- ۷۹-۲-۱-۹. الگوهای تئوریک.....
- ۸۰-۲-۹-۲. الگوهای بانکداری اسلامی مورد رد در ایران.....
- ۸۲-۲-۹-۳. الگوهای بانکداری اسلامی سرچشمه در سرک‌های اسلامی.....
- ۸۵- فصل سوم- جایگاه مراجه در عملیات بانکی.....
- ۸۶-۳-۱. موارد استفاده از مراجه در عملیات بانکی.....
- ۸۶-۳-۱-۱. ارائه تسهیلات بانکی بر اساس قرارداد مراجه.....
- ۸۷-۳-۱-۱-۱. تسهیلات خرد.....
- ۸۷-۳-۱-۲. تسهیلات کلان.....
- ۸۸-۳-۱-۲. کارت‌های اعتباری مراجه و اعتبار در حساب جاری.....
- ۸۹-۳-۱-۲-۱. تعاریف و مفاهیم.....
- ۸۹-۳-۱-۲-۱-۱. تعریف کارت اعتباری.....
- ۸۹-۳-۱-۲-۱-۲. تعریف و نحوه اعتبار دهی در حساب جاری.....
- ۸۹-۳-۱-۲-۱-۳. تعریف و نحوه کارت اعتباری بر اساس عقد مراجه.....
- ۹۰-۳-۱-۲-۲. اجزاء تشکیل‌دهنده کارت اعتباری مراجه.....
- ۹۱-۳-۱-۲-۳. ساختار حقوقی کارت اعتباری مراجه.....
- ۹۳-۳-۱-۲-۴. معرفی انواع کارت‌های اعتباری و بررسی مزایای کارت اعتباری مراجه در مقایسه با سایر مدل‌های کارت اعتباری.....
- ۹۲-۳-۱-۲-۴-۱. کارت اعتباری بر اساس بیع‌العینة.....

- ۹۳-۱-۳-۲. کارت اعتباری بر اساس توزق:.....
- ۹۴-۱-۳-۲. کارت اعتباری بر اساس قرارداد اجاره:.....
- ۹۴-۱-۳-۴. کارت اعتباری بر اساس قرارداد قرض الحسنه:.....
- ۹۵-۱-۳-۵. کارت اعتباری بر اساس قرارداد مراجعه:.....
- ۹۷-۱-۳-۵. کارت‌های بدهکار و کارت‌های خرید نسیه مدت‌دار (Debit Card- Credit Card).....
- ۹۷-۱-۳-۳. اوراق بهادار مراجعه.....
- ۹۸-۱-۳-۱. تعریف اوراق بهادار (صکوک).....
- ۹۸-۱-۳-۲. تعریف اوراق بهادار مراجعه.....
- ۹۹-۱-۳-۳. تعریف بازار اوبیه.....
- ۹۹-۱-۳-۴. تعریف بازار ثانویه.....
- ۹۹-۱-۳-۵. موارد استفاده از اوراق مراجعه.....
- ۱۰۰-۱-۳-۶. ارکان اوراق مراجعه.....
- ۱۰۰-۱-۳-۷. مهم‌ترین انواع اوراق بهادار مراجعه.....
- ۱۰۳-۲-۳. تنازع و تشابه مراجعه با سایر عقود بانکی.....
- ۱۰۴-۱-۲-۳. مقایسه عقد مراجعه با عقد سایر عقود اقسامی.....
- ۱۰۵-۲-۳. مقایسه عقد مراجعه با سایر عقود سی.....
- ۱۰۶-۳-۳. مزایا و معایب استفاده از قرارداد مراجعه در عملیات بانکی.....
- ۱۰۶-۱-۳-۳. مزایای استفاده از مراجعه در عملیات بانکی.....
- ۱۰۶-۱-۳-۳. مراجعه عقدی شرعی است.....
- ۱۰۷-۱-۳-۳. مراجعه راهکاری جهت کاهش تعدد پیش‌ازحد عقود بانکی.....
- ۱۰۷-۱-۳-۳. مراجعه نقطه عطفی در تغییر روش اجرای خدمت متنوع بانکی.....
- ۱۰۸-۱-۳-۴. مراجعه مایه اقترب نظام بانکداری بدون ربا به بانکداری اسلامی بین‌المللی.....
- ۱۰۸-۱-۳-۵. مراجعه راهکاری جهت جلوگیری از صوری شدن معاملات.....
- ۱۰۹-۱-۳-۶. مراجعه ابزاری متناسب با اهداف و سلیقه‌های مشتریان.....
- ۱۱۰-۱-۳-۷. مراجعه پلی جهت اتصال تولیدکننده و مصرف‌کننده واقعی.....
- ۱۱۱-۱-۳-۸. مراجعه ابزاری جهت کاهش شبهه ربا.....
- ۱۱۱-۱-۳-۹. مراجعه ابزاری مالی جهت اشاعه فرهنگ اسلامی در کل کشورها.....
- ۱۱۲-۱-۳-۱۰. مراجعه ابزاری برای پوشش ریسک‌های منحصر بفرد بانکداری اسلامی.....
- ۱۱۳-۲-۳. معایب و اشکالات استفاده از مراجعه در عملیات بانکی و راهکارهای آن.....
- ۱۱۳-۱-۲-۳. ریسک‌های مراجعه بانکی.....
- ۱۱۴-۲-۳-۳. شمولیت قرارداد مراجعه نسبت به فروش منافع و خدمات.....
- ۱۱۵-۴-۳. مراجعه ابزاری پیشنهادی جهت پوشش مشکلات پیش روی شبکه بانکی کشور.....
- ۱۱۵-۱-۴-۳. مطالبات معوق شبکه بانکی کشور.....

۱۱۶	۳-۱-۱. عدم ایجاد مطالبات جدید
۱۱۶	۳-۱-۲. وصول مطالبات موقوف
۱۱۷	۳-۲-۲. سودگرایی بانکها
۱۱۸	۳-۳-۳. بدهی بانکها به بانک مرکزی
۱۱۹	۳-۴-۴. معضل مؤسسات مالی و اعتباری مجاز و غیرمجاز
۱۲۰	۳-۴-۵. بدهی دولت به بانکها
۱۲۰	۳-۴-۶. دارائیهای مازاد بانکها
۱۲۱	۳-۷. راه حل های پیشنهادی
۱۲۲	۳-۷-۱. راه اندازی سیستم جامع بانکداری متمرکز
۱۲۳	۱-۴-۷-۲-۱. نام، نقش، در جهت کاهش بول شویی
۱۲۳	۳-۴-۷-۱. تغییر تحول نحوه خدمات رسانی به شکل بانکداری شرکتی
۱۲۴	۳-۴-۷-۴. رکت، راس، سیاست های اقتصاد مقاومتی
۱۲۵	۳-۵-۵. موانع پیش رو، اجزای مرابحه در نظام بانکی کشور
۱۲۶	۳-۵-۱. ایرادات شکلی و ماهی منقذ عقد مرابحه
۱۲۶	۳-۵-۲. چالش های فقهی و حقوقی در اجراء قرارداد مرابحه
۱۲۷	۳-۵-۳. کمبود کادر آموزش دیده در نظام بانکی کشور
۱۲۸	۳-۵-۴. بروز نمودن مرابحه با نیازهای شکل
۱۲۸	۳-۵-۵. عدم تمایل نظام بانکی کشور به انجا مرابحه
۱۳۰	نتایج
۱۳۲	پیشنهادها
۱۳۴	منابع و مأخذ

پیشگفتار

این مجموعه، گرچه در مقام رفع معضلات موجود شبکه بانکی برنیامده، اما با بیان عقود و قراردادهای متداول شبکه بانکی، عقد مرابحه را به‌عنوان عقدی که بر مبنای فقه اسلامی شکل گرفته است، بررسی می‌نماید. امروزه صنعت بانکداری ما با مشکلاتی روبروست که برخی از آن‌ها، به عقیده اغلب صاحب‌نظران ریشه در عقود و قراردادهای منسوخ‌شده و بلااستفاده و بی‌ریشه و خارجی، از جمله فروش اقساطی دارد. این در حالی است که مادر فقه اسلامی قرارداد مرابحه را داریم که از هر لحاظ دارای قابلیت و ظرفیت بالایی است. از این رو ضمن پرداختن به برخی از اشکالات کنونی صنعت بانکداری کشور و ارائه راهکارهای نظری، با رویکردی نوین - مرابحه را به‌عنوان یک عقد فقهی که دارای پتانسیل مناسبی در جهت رفع و یا به حداقل رساندن چالش‌های پیشرو دارا است، بررسی نماییم. اجرا و پیاده‌سازی مرابحه در صنعت بانکداری کشور ما علاوه بر ایجاد زیرساخت‌های مناسب، نیازمند دقت نظر و بررسی‌های کارشناسی و البته زمان لازم است. پیشنهاد می‌شود، ارکان تصمیم‌گیر در بانک‌ها، نحوه اجرای آن را تا جائیکه به اصول و چارچوب کلی این عقد فقهی لطمه‌ای وارد نگردد، متناسب با نیاز و سلیقه مشتریان و البته قابل اجرا در بانک‌ها طراحی نمایند.

این مجموعه تلاش گردیده به نحوی نوشته شود که قابل استفاده حائز برای دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته حقوق و سایر رشته‌های مرتبط و همچنین، بانکداران زحمتکش شبکه بانکی و کلیه علاقه‌مندان به مباحث حقوق بانکی باشد لذا مستدعی است. تریک از عزیزان که توفیقی بر آن داشتند، منت گذاشته و این‌جانب را با ارائه راهکارها، پیشنهادها و انتقادات از طریق آدرس ذیل، بنده‌نوازی نمایند.

حمیدرضا تاجیک

HRT228746@yahoo.com

امام صادق (ع): از دو خصلت بهره‌یز: بی‌حوصلگی و تنبلی
زیرا اگر بی‌حوصله باشی، بر حق شکست نمی‌خوردی و اگر تنبل
باشی، حتی را به‌جا نیاوری.

(بحارالانوار: ۲/۱۵۹/۷۳)

مقدمه:

یکی از مهم‌ترین و درعین‌حال پرکاربردترین عقود معین، عقد بیع است. این عقد فقهی از ابعاد مختلف دارای تقسیمات متعددی می‌باشد. از شایع‌ترین آن‌ها، تقسیم از نظر اعلام و یا عدم اعلام قیمت تمام‌شده، بیع در طرف بائع به مشتری است. مرابحه یکی از انواع بیع بوده که جزو تقسیم‌بندی مذکور می‌باشد. در واقع مرابحه، نوعی بیع بوده که در آن بائع و مشتری می‌بایست، از رأس مال (قیمت تمام‌شده کالا یا خدمت بانضمام کلیه هزینه‌های مترقبه تا لحظه تحویل) و سود معین و مورد توافقشان، تسلاً اطلاع داشته باشند. با عنایت به روایات فقهی و نظر مشهور فقها و بزرگان دینی، این شرایط دارای آن‌چنان اهمیتی است که در صورت عدم رعایت آن مرابحه محقق نگردیده و مشتری دارای خسارت می‌گردد.

این عقد فقهی، در مقایسه با سایر عقود، دارای امتیازات قابلیت‌های بالقوه‌ای است، به طوری که به واسطه وسعت کاربردی که در خرید کالا و اراضی، مسکن، خودرو، به نظر می‌رسد، پتانسیل خوبی در جهت استفاده از آن در قراردادهای و عملیات بانکی و بزرگ‌بین نمودن آن با عمده عقود متداول شبکه بانکی را دارا است.

گفتنی است، در حالی که، اغلب کشورهای اسلامی و بسیاری از کشورهای غیر اسلامی که دارای شعب یا باجه‌های اسلامی می‌باشند، عمده عملیات بانکی خود را با استفاده از قرارداد مرابحه انجام می‌دهند، متأسفانه از این عقد که ریشه در فقه اسلامی دارد، آن‌طور که باید و شاید، در شبکه بانکی کشور ما استفاده‌ای نمی‌شود. ورود مرابحه در شبکه بانکی کشور، به استناد ماده ۹۸ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوبه مورخ ۱۳۹۰/۵/۱۲

هیئت محترم وزیران وقت، و پیوستن آن به آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) صورت پذیرفت. این در حالی است که، به‌رغم تصویب قانون مذکور و مصوبات شورای پول و اعتبار، بازم بانک‌های کشور عملاً تمایلی به بکار بستن مراجعه در قراردادهای بانکی با مشتریانشان از خود نشان نمی‌دادند. در نهایت، تقریباً از سال گذشته بود که شاهد تغییر رویکرد بانک‌ها در استفاده عملی از عقد مراجعه در عملیات بانکی هستیم. این موضوع، نقطه عطفی در صنعت بانکداری کشور محسوب می‌گردد.

مراجعه، علاوه بر اینکه توان خلق روش‌های جدید، در چالش‌های پیش روی نظام بانکی را دارا است. می‌تواند مسیر نظام بانکی کشور را که مدت‌هاست به نظر برخی منتقدین عملیات بانکی، دچار انحراف از مسیر اصیل اسلامی گردیده، به سمت‌وسوی بانکداری اسلامی، بازگرداند.

هدف این است که ضمن شناسایی برخی مفاهیم فقهی بانکی، بایان شیوه‌های عملیاتی کنونی نظام بانکداری کشور و بررسی معضلاتی از جمله، صوری شدن معاملات بانک‌ها با مشتریان، شبهه ربوی شدن عملیات بانک و ربط کلی تضعیف جایگاه اخلاق‌مداری و عدالت محوری در شبکه بانکی کشور، مراجعه را به عنوان یکی از راه‌های پیشنهادی معرفی نموده و کاربردهای آن در مرادوات پولی بانکی مورد بررسی قرار گیرد. آنگاه فواید و امتیازات و درعین‌حال چالش‌های احتمالی که ممکن است، با خود همراه داشته باشد بررسی گردیده و در صورت امکان راهکارهایی ارائه گردد. در حال حاضر مطالبات مرادوبات مشتریان که منجر به قفل شدن منابع بانک‌ها گردیده، یکی از مهم‌ترین، چالش‌های اصلی نظام بانکی کشور، است. به نظر برخی از منتقدین نظام بانکداری کنونی کشور، جو ربوی و استثماری موجود در نظام بانکی و استفاده از برخی عقود و قراردادهای غیراصولی و بیگانه، موجب گردیده که علاوه بر اینکه بانک‌ها با معضلات مختلفی روبرو گردند، مشتریان نیز با رضایت‌ناکانه‌ای با واقعی از تسهیلات بانک‌ها استفاده نکرده و اغلب از روی ناچاری و چون گزینه مناسب‌تری جهت تأمین مالی وجود ندارد، تن به آن قراردادها دهند. اخیراً "مشاهده گردیده که بانک‌ها گام‌هایی در جهت رفع و یا به حداقل رسیدن این مشکلات برداشته و به فکر چاره‌اندیشی افتاده‌اند. تغییرات اخیر بانک‌ها در شیوه‌های عملیاتی، از قبیل تحول در مدل کسب‌وکار، بر

اساس بانکداری شرکتی، راه‌اندازی سیستم جامع بانکداری متمرکز، انطباق اهداف خود با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و حساسیت بیشتر در رعایت جلوگیری از عملیات پول‌شویی، نقطه عطفی در صنعت بانکداری بوده که شاید موجب گردد، عملکرد بانک‌ها به اهداف بانکداری اسلامی نزدیک‌تر شود. از طرف دیگر با ارائه خدمات مطابق سلیقه و نیاز هر گروه از مشتریان، و با اطمینان قرار دادن آن‌ها در استفاده از منابع بانک‌ها، مشتریان با رغبت و تمایل بیشتری وارد قراردادهای بانکی گردند. این تعامل علاوه بر همسو شدن منافع بانک و مشتری، منجر به حداقل رسیدن معاملات صوری و ربوی گردیده و لاجرم کاهش مطالبات معوق و قفل شدن منابع بانک‌ها را به همراه خواهد داشت. به‌عنوان مثال، در این فرایند مهم‌ترین نقش آن‌ها در اقتصاد مقاومتی، تأمین مالی بنگاه‌ها و مصرف بهینه منابع خود و مدیریت عملکرد بنگاه‌های زیرمجموعه و به حداقل رسانیدن ریسک‌هایی که ممکن است عملیات اقتصادی کشور و نظام بانکی با آن مواجه گردد، خواهد بود.

بدیهی است دستیابی به اهداف ذکر شده نیازمند، تغییر و تحول در برخی زیرساخت‌ها است. عقد مرابحه در حال حاضر از بدیهین و کاربردی‌ترین عقد فقهی است که علاوه بر اینکه شیوه‌های عملیاتی بانک‌ها را در چارچوب اصول بانکداری اسلامی قرار می‌دهد، نسبت به رفع، عمده‌ای از مشکلات موجود شبکه بانکی کشور که با آن دست‌وپنجه نرم می‌نماید، چاره‌اندیشی نموده و راهکار ارائه خواهد نمود. از آنجمله آن است، بانک‌ها از این عقد استقبال بیشتری نموده و با فراهم نمودن بسترهای لازم، به‌مرور زمان با اتکاء توان علمی و عملی خود بتوانند، عملیات بانکی، به‌ویژه تخصیص منابع و تأمین مالی مشتریان را بر اساس قرارداد مرابحه انجام دهند. شایان‌ذکر است، مرابحه، یک نسخه از پیش‌آماد و تسهیل و نقص نبوده که برای هر مجموعه مالی و اقتصادی تجویز گردیده و با انجام خطا در استفاده از آن به سرمنزل توفیق نائل گردد. بلکه همان‌طور که ذکر شد، تنها یک روش پیشنهادی است که هر بانک یا مؤسسه اعتباری، با فراهم نمودن بسترهای مناسب و تغییر پله به پله در شیوه‌های عملیاتی خود، می‌بایست به بهترین شکل، جای این عقد که ریشه در فقه اسلامی دارد را در مجموعه خود باز نمایند.